

פרפראות

פאר

פרשת קדושים תשפ"ב

קדושים תהיו

ההבדל בין

קדושה באיסורים

לקדושה באכילה

מהר"ל

פרפראות פאר

קדושים תהיו ההבדל בין קדושה באיסורים לקדושה באכילה מהר"ל אות ד'

כ, טעם לסמיכות ואהבת לרעך כמוך, אל לא
תקם ולא תטר
כא, הצד השווה בין פיגול ונותר לעבודה זרה
כב, ביאור סמיכות פיגול ונותר לע"ז ע"ד
עולם שנה נפש
כג, ביאור, למה משמר שבת, וכהלכתנו,
מוחלין לו על עבודה זרה
כד, ואהבת לרעך כמוך והוי דן את כל האדם
לכף זכות
כה, עניין סמיכות ואהבת לרעך אל לא תקום
ולא תטור
כו, ביאור ע"ד העקידה
כז, מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון ביאור
בטעם איסור ערלה
כח, טעם לאיסור ערלה בדרך הרמב"ם
והרמב"ן
כט, בבנין אריאל מוכיח מהמדרש שאין זה
הטעם
ל, הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה
לא, ניתן לשנות את הטבע

א, לדף היומי יבמות מ"ט ע"ב

איתא בגמרא (יבמות דף מט עמוד ב) **משה רבך**
אמר: מי כה' אלקינו **בכל קראנו אליו**, ואת
אמרת: דרשו ה' **בהמצאו**, הא ביחיד, הא
בצבור. ויחיד אימת אמר רב נחמן אמר רבה
בר אבוה, אלו עשרה ימים שבין ראש השנה
ליום הכפורים.

ביאר המהרש"א, משה רבך אמר מי כה'
אלקיני בכל קראנו, משמע ליה **ב'כל** היינו בכל
זמן קראינו, דאלי"כ הל"ל **ל'כל** קראנו כמו
קרוב ה' **לכל** קוראיו, ומסיק הא ביחיד הא
בצבור,

מפתח נושאים פרשת קדושים תשפ"ב

א, לדף היומי יבמות מ"ט ע"ב
ב, רמז לימים שני וחמישי שהם עיקר ימי
הרחמים
ג, ביאור לאומרם בעשיית המלך הקדוש ולא
הא-ל הקדוש
ד, קדושים תהיו ההבדל בין קדושה
באיסורים לקדושה באכילה מהר"ל
ה, ישראל קדושים הן ביאור התוס' וביאור
המהרש"א
ו, ברייתא דרבי פנחס בן יאיר
ז, בגודל מעלות האמונה
ח, בכח האמונה להגיע לרוה"ק ללא דרגות
ט, מעלת האמונה כמעלת הצדקה שניתן
לבקש שכר
י, ביאור דברי רבי פנחס בן יאיר בדברי רפב"י
עצמו
יא, כיצד השוה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד
המקום קושית התוספות
יב, כדי לאמת אצלנו האמונה בידיעה
והבחירה נאמר ואהבת לרעך כמוך
יג, ביאור הבני יששכר איך אפשר לדון רשע
גמור לכף זכות
יד, ביאור דעלך סני לחברך לא תעביד שאמר
בלשון ארמי
טו, ביאור העיון יעקב כי לכך נענש ר"ע שגג
בזה שדימה הת"ח לאחדותו
טז, ביאור אומרם ז"ל ומחוקק מבין רגליו
אלו בני בניו של הלל
יז, יכול ת"ח להיות נוקם ונוטר בתנאי
שיהיה כנחש
יח, לא תעמד על דם רעך ביאור בדרך צחות
ע"ד המהר"ל והמהרש"א
יט, במה זכה חזקיהו המלך שדורו היה ראש
וראשון לכל הדורות בלימוד התורה

ב, רמז לימים שני וחמישי שהם עיקר ימי הרחמים

תירוץ המהר"ל לבאר ההבדל בין קדושה באכילה לבין קדושה באיסורים

וכך כתב המהר"ל בספר גור אריה (שמות כ"ב ל'),

אין לומר דווקא גבי עריות תמצא קדושה דהא תמצא בפירוש קדושה אצל שקצים, דהא כתיב, (ויקרא יא, מד), "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני, ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ",

לכך נראה דחילוק יש, דמה שאמרו 'כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה שם אתה מוצא גדר קדושה', רוצה לומר שפרישת הערוה בעצמה הוא הקדושה, ועל ידי פרישת ערוה הוא נעשה קדוש.

אבל על ידי פרישת שקוצי נבילות, אין נעשה קדוש, רק שהכתוב אומר שיהיו נשאים בקדושתן ולא יאכלו נבילות, שאם יאכלו נבילות אינם קדושים. נמצא, אין פרישת שקוצי נבילות גורם, רק שיהיו נשאים בקדושתם.

וטעם יש בדבר, שהרי יצרו של אדם תאב לערוה, לפיכך כאשר פרוש מן הערוה מביא קדושה. אבל אין יצרו תאב לשקוצי נבילות, ולפיכך אין הפרישה מהם מביא קדושה, רק שמעמיד אותו בקדושה, עכ"ל המהר"ל,

מבואר בדבריו, כי ההפרשה מאיסורים הוא סיבה וגורם לקדושה שתבוא על האדם, וההפרשה ממאכלות הם סימן להישארות הקדושה על האדם,

דברי המהר"ל מדוייקים בכתובים

יש לומר, כי דברי המהר"ל מדוייקים כפתור ופרח בלשון הכתובים, דבפרשתנו נאמר קדושים "תהיו", כלומר שע"י הפרישה תהיו קדושים, פירוש שתיעשו עי"כ קדושים,

אך בפרישה מאיסורי אכילה נאמר והייתם קדושים, וקדושים תהיו, שאין פירושו בהכרח שתיעשו קדושים ע"י הפרישה, כמו בפרישה מאיסורים, אלא שתשארו בקדושתכם, ואלו הם דברי המהר"ל, המדוייקים בפסוקים,

ואך לפלא שלא הוסיף המהר"ל הדיוק בלשון הפסוקים.

כתב המהרש"א ד"ה (בכל קראינו אליו) והרמז בזה דרשו ה' ב"ה-מצאו שבשני וחמישי הן עיקר ימי רחמים שבהן עלה משה וירד מן ההר לקרוע גזר דינם של ישראל במעשה העגל

ג, ביאור לאומרים בעשי"ת המלך הקדוש ולא הא-ל הקדוש

ועד"ז י"ל קרא כי שם ה' אקרא וגו' ר"ל בזמן דאף היחיד קורא ה' דהיינו בעשרה הימים, אז אתם הבו גודל לאלהינו שלא תקראו אותו א-ל שהוא שם משותף בשמכם ישראל, אלא לגודלו תקראו אותו מלך כי הוא אז מלך על כל הארץ לדונם אז, ובעי אפושי רחמים, ולא כמבקש משותפו ועד"ז יש לכוון קרא ויגבה ה' צבאות במשפט והא-ל הקדוש וגו' וק"ל: עכ"ל המהרש"א

ד, קדושים תהיו ההבדל בין קדושה באיסורים לקדושה באכילה מהר"ל

כתיב (ויקרא פרשת קדושים י"ט ב') "קדשים תהיו כי קדוש אני ידוד אלקיכם",

כתב רש"י כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה שם אתה מוצא קדושה,

כתיב (שמות כ"ב ל') "ואנשי קדש תהיו לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו",

כתב רש"י, אם אתם קדושים ופרושים משקוצי נבלות וטרפות הרי אתם שלי ואם לאו אינכם שלי,

כתיב (ויקרא פרשת שמני י"א מ"ד) כי אני ידוד אלקיכם והתקדשתם והייתם קדשים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ, כי אני ידוד המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים והייתם קדשים כי קדוש אני,

קושיית הרא"ם

מבואר בכתובים, כי קדושים תהיו הוא ע"י שתהיו פרושים משקוצי נבילות וטרפות, ולא תטמאו בכל השרץ הרומש על הארץ, וכאן בפרשתנו נאמר, קדושים תהיו, ע"י שתהיו פרושים מכל גדר ערוה,

ה, ישראל קדושים הן ביאור התוס' וביאור המהרש"א

איתא בגמרא (חולין ז' ע"א) רבי פנחס בן יאיר הוה קאזיל לפדיון שבויין, שמע רבי (דהוה קאתי ר' פינחס), נפק לאפיה, אמר ליה, רצונך סעוד אצלי, אמר לו הן, צהבו פניו של רבי, (שמח, מפני שלא היה ר' פינחס רגיל ליהנות משל אחרים כדלקמן, רשי')

אמר לו, (רפב"י) כמדומה אתה שמודר הנאה מישראל אני, **ישראל קדושים הן**, יש רוצה ואין לו, ויש שיש לו ואינו רוצה, וכתוב (משלי כ"ג ו') "אל תלחם את לחם רע עין ואל תתאו למטעמותיו כי כמו שער בנפשו כן הוא, אכול ושתה יאמר לך, ולבו בל עמד", ואתה רוצה ויש לך,

מיהא השתא מסרהיבנא (אני ממהר) דבמלתא דמצוה קא טרחנא כי הדרנא אתינא עיילנא לגבך, ע"כ,

איך נקראו קדושים אם יש לו ואינו רוצה לתת קושית התוס'

כתבו התוספות (חולין ז' ע"ב ד"ה ויש שיש לו ואינו רוצה), ואפ"ה איקרו **קדושים**, מפני שמזמן את חבירו לאכול אצלו מפני הבושת, ע"כ,

פירוש, אפילו אם אינו רוצה לתת אבל הוא בכל זאת נותן רק מפני הבושה בכל זאת נקרא קדוש, דברי התוספות,

ביאור המהרש"א ישראל קדושים הרי הם כהקדש שיש בו מעילה לנהנה

כתב המהרש"א, **ישראל קדושים הם כו'**. עיין בפרש"י ותוספות, ול"נ לפרש דה"ק אין אני מודר הנאה, אבל **ישראל קדושים הם**, והנהנה מהם כאילו נהנה מדבר קדוש, וכאילו מעל, דיש רוצה ואין לו, ואסור ליהנות ממנו, **כדאמרינן** אסור ליהנות מסעודה שאינה מספקת לבעליה,

ויש שיש לו ואין רוצה ואסור ליהנות ג"כ ממנו, דכתיב אל תלחם גוי, ובמסכת (סוטה ל"ח ע"ב) אמרי' הנהנה מצרי עין עובר בלאו שנאמר אל תלחם וכו', וק"ל, **עכ"ל המהרש"א**,

איתא במשנה (סוטה פרק ט' משנה ט"ו) רבי פנחס בן יאיר אומר, זריזות מביאה לידי נקיות, ונקיות מביאה לידי טהרה, וטהרה מביאה לידי פרישות, ופרישות מביאה לידי קדשה, וקדשה מביאה לידי ענוה, וענוה מביאה לידי יראת חטא, ויראת חטא מביאה לידי חסידות, וחסידות מביאה לידי רוח הקדש. ורוח הקדש מביאה לידי תחית המתים, ותחית המתים באה על ידי אליהו זכור לטוב, אמן:

איתא בגמרא (עבודה זרה דף כ עמוד ב) מכאן א"ר פנחס בן יאיר: תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות, זריזות מביאה לידי נקיות, נקיות מביאה לידי פרישות, פרישות מביאה לידי טהרה, טהרה מביאה לידי קדושה, קדושה מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי חסידות, חסידות מביאה לידי רוח הקודש, רוח הקודש מביאה לידי תחיית המתים, וחסידות גדולה מכולן, שנאמר: אז דברת בחזון לחסידיך ע"כ,

תוספות יום טוב מסכת סוטה פרק ט משנה טו רבי פנחס בן יאיר כו' - ליתא בבבלי ולא בירושלמי בנוסח המשנה. ולא בגמ' דהכא. אבל בלשון אחרת שנויה **בברייתא** דספ"ק דע"ז דף כ' בבבלי. ובירושלמי פ"ג דשקלים מסכים לנוסחאתינו,

ז, בגודל מעלות האמונה

איתא במכילתא (סמוך לפרשת השירה) גדולה אמונה לפני הקב"ה, שבשכר האמונה שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה ויאמינו בה' ובמשה עבדו אז ישיר משה וכו', וכן הוא אומר חהלים קי ויאמינו בדברו ישירו תהילתו,

ח, בכח האמונה להגיע לרוה"ק ללא דרגות

כתב במרכבת המשנה, (ד"ה גדולה האמונה) ובמדרש ממלת **אז**, שאז שהאמינו שרתה עליהם רוח"ק וישירו, והיות למעלות רוח"ק צריך ט' מדריגות לשיזכו לה, כמבוא' בברייתא דר' פנחס בן יאיר בשלהי מס' סוטה, וגדולה מעלת האמונה שממנה לבד יזכה לרוה"ק ללא הדרגות דאיתא במשנה,

ט, מעלת האמונה כמעלת הצדקה שניתן לבקש שכר

תעבוד", השוה הכתוב מורא אב ואם למורא המקום,

נאמר (שמות כ"י"ב), "כבוד את אביך ואת אמך", ונאמר (משלי ג' ט"ו) "כבוד את ה' מהונך", השוה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום, ע"כ,

איך ניתן להשוות כיבוד אב ואם לכבוד המקום

איתא בגמרא (קידושין ל"א ע"ב) תנו רבנן איזהו כיבוד, מאכיל ומשקה מלביש ומכסה מכניס ומוציא,

וקשה, תינח דבמורא השווה הכתוב מורא אב למורא המקום, דאביו יכול לייסרו, כדכתיב, (משלי כ"ט י"ז) יסר בנך ויניחך, וכתוב (משלי י"ג כ"ד) חושך שבטו שונא בנו,

אבל בכיבוד, איך השווה כבוד אביו לכבוד המקום, דלא שייך ביה מאכיל ומשקה, מלביש ומכסה, מכניס ומוציא, (כע"ז הקשה במהרש"א קידושין ל' ע"ב ותירץ עיי"ש),

יש לבאר, הא דאמר, השוה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום, שפעמים ע"י אותו כיבוד שמכבד לקב"ה, מכבד הוא גם לאביו ואמו.

דהא דהשוה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום. ילפינן מהפסוק (משלי ג' ט"ו) כבוד את ה' מהונך, ורש"י פירש, ממדרש תנחומא (פרשת ראה אות י"ב), אל תקרא מהונך אלא מגרויך, (מכל מה שחונך אפי' מקול ערב),

לפי"ז מבואר כפתור ופרח השווה הכתוב, שכאשר האב מכבד את בנו לומר או להתפלל בקולו שערב לפניו, עיי"כ הוא מכבד לאביו ולמקום גם יחד, ואז, שווים הם כבוד אב ואם לכבוד המקום,

יב, כדי לאמת אצלנו האמונה בידיעה והבחירה נאמר ואהבת לרעך כמוך

כתיב (פרשת קדושים ויקרא יט יח) "לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוך",

רש"י, ואהבת לרעך כמוך - אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה,

שפתי חכמים רש"י רוצה לומר כי במצוה זו נכלל כל התורה כמו שאמר הלל הזקן מאי

שנאמר והאמין בה', ויתכן לומר ע"פ מ"ש המהרש"א ז"ל שילהי מסי' מכות פ"י הפסוק והאמין בה' ויחשבה לו צדקה דבכל המצוה אסור לעשות ע"מ לקבל פרס זולת בצדקה, כמאמר בחנוני נא בזאת, ומעלת האמונה כמעלת הצדקה, דרשאי להשיגה על מנת לקבל פרס וזהו ויחשבה לו צדקה עכ"ל.

י, ביאור דברי רבי פנחס בן יאיר בדברי רפ"י עצמו

איתא בגמרא (עבודה זרה כ"י ע"ב), מכאן א"ר פנחס בן יאיר, תורה מביאה לידי זהירות, וכו' וכו', טהרה מביאה לידי קדושה,

כתב המהרש"א (עבודה זרה כ"י ע"ב), ואמר טהרה מביאה לידי קדושה והיא הסעודה, שצריך האדם לקדש באכילתו, וכן כתיב באסורי מאכלות והתקדשתם והייתם קדושים וגו'

וס"פ אלו דברים, (ברכות נ"ג ע"ב) דרשינן ליה בקדושת הסעודה והתקדשתם אלו מים הראשונים שצריך האדם לאכול חוליו בקדושה על טהרת תרומה ורמזו בזה קדש עצמך במותר לך, ע"כ,

ביאור דברי רפ"י ע"י דברי עצמו

לפי"ז יש לפרש, דברי רבי פנחס בן יאיר, ישראל קדושים הן, עפ"י דברי עצמו, דהזהיר באכילתו הרי הוא אקרי קדוש, ולפיכך הריני רוצה לקדש עצמי באכילה, במותר לי, ואין אני מודר הנאה מישראל, אך אינני רוצה להינות משל אחרים. ולפי"ז לא תיקשה קושית התוס' איך איקרו קדוש מי שיש לו ואינו רוצה, דכונת רפ"י היתה לומר על עצמו שרוצה לקדש עצמו,

יא, כיצד השוה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום קושית התוספות

כתיב (ויקרא י"ט ג') "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו",

איתא בגמרא, (קידושין ל' ע"ב), תנו רבנן, נאמר (ויקרא י"ט ג') "איש אמו ואביו תיראו", ונאמר (דברים ו' י"ג) "את ה' אלקיך תירא ואותו

דסני לך לחברך לא תעביד זהו כל התורה כולה ואידך פירושו הוא,

ילקוט שמעוני תורה (פרשת קדושים רמז תריג) ואהבת לרעך כמוך, רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה,

יג, ביאור הבני יששכר איך אפשר לדון רשע גמור לכף זכות

איתא במשנה (אבות פ"א מ"ו) והוי דן את כל האדם לכף זכות,

בני יששכר (מאמרי חודש אדר מאמר י - חקת התורה) הגם שהאדם הוא בן שכל, ואפילו בעל רוח הקודש ויודע אשר שבע תועבות בלב הרשע ונתאמת ענין הרשע אצלו בידיעה ברורה, א"כ איך ידונו לכף זכות

ביאור הבני ע"ד הידיעה והבחירה

ו"ל לתרץ, ידוע עפ"י התורה דידיעתו ית"ש אינה מכרחת **להאדם בעל הבחירה**, שהבחירה חפשיית אצלו, דאי לא תימא הכי אם כן אין כאן שכר ועונש כיון שאין בחירה, והתורה בכל פינת יסודתיה מלאה מיעודת שכר ועונש, הנה מוכח מזה **שהבחירה חפשיית**,

וג"כ ידיעתו ית"ש מוכח לרובות מן התורה כענין אמרו ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלוך [שמות ג ט], והנך רואה ידיעה ובחירה ב' העניינים מתאמתים לנו באמונת התורה, **ואין מבוא לשכל האנושי להשיג בשכל איך יתאמתו ב' הפכיים**, וכבר דברו בזה כל שלטי הגבורים.

והנה נודע לנו מן חוקת פרשת פרה אדומה אמיתיות ידיעה ובחירה, כאשר בארתי באריכו דבריי **בבני יששכר** (מאמרי חודש אדר מאמר י - חקת התורה)

אבל האמת הנכון שמחוייבים אנחנו עפ"י התורה להאמין בידיעה, וגם להאמין בבחירה, וזה כל יסוד התורה, **והגם** שאין דעת ושכל האדם משיג מציאות הענין האיך יתכנו ב' העניינים,

הידיעה והבחירה בספר חובת הלבבות

הנה כתב בזה החסיד הקדוש **בעל חובת הלבבות** [שער עבודת האלקים פ"ח] וזה תוכן דבריו, כיון דהידיעה ובחירה שניהם מוכרחים על פי התורה, ושכל האדם אי אפשר לו להשיג

מציאות שניהם, הנה אנחנו מחוייבים להאמין **אמונת אומן בשניהם**,

ואם רץ לבך למה לא הודיע הש"י בשכלינו להתבונן אמיתית ב' העניינים בשכל אנושי, תשיב אל לבך הלא נתאמת לנו שהש"י הוא **טוב ומטיב**, וכל מה שהוא לטובתינו הוא מטיב לנו, ואלו היה יודע הש"י שהמושכל הזה הוא לטובתינו היה מודיע לנו, אלא על כרחך החכמה העליונה כביכול הוא **שאינו המושכל הזה לטובתינו**, ולפיכך לא הודיע לנו הש"י המושכל הזה, רק להאמין כל זה על פי אמונת התורה, **ע"כ תוכן דברי החסיד הקדוש הנ"ל**

אבל מחוייבים אנחנו להאמין על פי התורה הצדקת ב' העניינים ואין לחקור בחקירות, **כי השכל האנושי לא ישיג זה** אבל המה אמיתיים מצודקים בשכל אלקי, הגם שיש ידיעה, עכ"ז משפטי י"י אמת להעניש ולהשכיר כי הבחירה חפשיית,

הידיעה והבחירה בספר אור החיים הק'

עיין בדברי הקדוש באור החיים בראשית נו ה, ד"ה עוד נראה] מה שפירש בדברי הרמב"ם בזה, דהיינו שאצל האדם אי אפשר לומר עליו שידע איזה דבר ולא ידע אותו דבר, כי יהיו ב' הפכיים, אבל הבורא ית"ש הנה הוא כל יכול, אפשר לומר יודע העתידות מה שהאדם עתיד לעשות, ומעניש ומשכיר את האדם על עשייתו,

כי הבחירה אצלו והוא ית"ש כל יכול יודע ואינו יודע בנושא אחד, **ואין שכל האנושי מבין זה**. והנה עיין מ"ש לעיל בשם החסיד בעל חובת הלבבות שאמר אלו היה יודע הש"י שהשגת ענין הזה טוב לנו להשיגו בודאי היה נותן כח בשכלינו להשיגו כי ידענו שהוא טוב ומטיב, אלא על כרחך שידוע הש"י אשר **טוב הוא להעלים מבני אדם המושכל הזה** רק להתנהג בזה הענין על פי דרכי האמונה על פי תורה האלקית.

הבני יששכר מבאר מהו הטובה שהעלים המושכל הזה מבני האדם

ואני אמרתי בעניי להבין במעט קט, להבין איזה דבר מהו הטובה שעשה התמים דיעות שהעלים המושכל הזה מבני האדם, רק להניח הענין להאמין עפ"י יסודי התורה אשר הוא ית' כל יכול ונוכל לומר אצלו ית"ש ב' הפכיים ביחד ידע ולא ידע,

כיצד ניתן לדון אדם רשע לכף זכות

כיון שהגיע לדורו של רבי עקיבא שמח בתורתו
ונתעצב במיתתו

איתא בגמרא (סנהדרין דף לח עמוד ב) ואמר רב יהודה אמר רב: **אדם הראשון בלשון ארמי ספר** שנאמר ולי מה יקרו רעידך אל. והיינו דאמר ריש לקיש, מאי דכתיב זה ספר תולדת אדם - מלמד שהראהו הקדוש ברוך הוא **לאדם הראשון**, דור דור ודורשיו, דור דור וחכמיו. כיון שהגיע לדורו של **רבי עקיבא שמח בתורתו ונתעצב במיתתו**, אמר ולי מה יקרו רעידך אל.

כתב המהרש"א (סנהדרין דף לח עמוד ב) אדם הראשון בלשון ארמי סיפר שנא' וכו', מבואר יפה באורך בפי' הספינה (בבא בתרא דף עה עמוד ב), גבי עתידין צדיקים שנקראין ע"ש של הקדוש ברוך הוא ע"ש,

מהרש"א (מסכת בבא בתרא פרק הספינה דף עה עמוד ב) ולפי מה שהיה לר"ע כבוד תורה כמ"ש בסוף סוטה משמת ר"ע בטל כבוד תורה לזה אמר כשהגיע לר"ע שמח בתורתו שהגיע מהראוי לכבוד, ונתעצב במיתתו שנתבטל **כבוד** תורה, כמ"ש בסוטה,

ולי מה יקרו רעידך אל שאמר יקר בלשון תרגום וארמי במקום **כבוד** בלשון הקודש, בשביל המלאכים שלא יבינו בו, שכבר התרעמו על יצירת אדם ונתינת התורה לו מפני הכבוד כי המלאכים אינן מבינים בלשון ארמי וז"ש הכתוב **ואדם ביקר וגוי ולא יבין וגוי אדם הראשון** שאמר **ביקר** בלשון ארמי ולא אמר כבוד בלה"ק הוא מפני **שלא יבין** המלאך שהתרעם כבר בזה, וזהו אדם ביקר ולא יבין, עכ"ל המהרש"א,

לפי"ז יש לומר שרבי עקיבא שניתן לו **הכבוד** להגלותו טעם פרה, והוא ניתן בלשון ארמי, כדאיתא במדרש, **וכל יקר ראתה עינו זה רבי עקיבא וחביריו**, שנגלו לו טעמי פרה,

ומפני שטעם פרה אדומה הוא להאמין בהפכיים של הידיעה והבחירה, והמלאכים אינם בני בחירה ולא אליהם שייך אמונה זו, לפיכך ניתן בלשון ארמי,

יד, ביאור דעלך סני לחברך לא
תעביד שאמר בלשון ארמי

וכן **מצינו** בואהבת לרעך כמוך, שאמר הלל הזקן בלשון ארמי **דעלך סני לחברך לא תעביד**

ונשכר בזה מה שנצטוינו עפ"י התורה והלכת בדרכיו [דברים כח ט], הנה גם אנחנו מחוייבים לעשות כזאת, והוא מה שנצטוינו מפי חז"ל [אבות פ"א מ"ו] **והוי דן את כל האדם לכף זכות**, הגם שהאדם הוא בן שכל, ואפילו בעל רוח הקודש ויודע אשר שבע תועבות בלב הרשע ונתאמת ענין הרשע אצלו בידיעה ברורה,

הנה האדם המשכיל זאת ישים אל לבו, והלכת בדרכיו כתיב, מה הוא ית"ש ידע ולא ידע ביחד כביכול, גם אנחנו מחוייבים לעשות כזאת. הנה הדבר הזה, היינו העלמת הענין בשכל רק להאמין באמונת התורה כנ"ל, הוא טובה גדולה לקיום התורה ולקיום העולם, ידידי הקורא תלטוש עיני שכלך ותתבונן הענין הזה, כי ילאה הקולמוס להסביר הענין הזה עלי מכתב, **עכ"ל הבני יששכר**.

חוקת פרה אדומה וחוקת ואהבת לרעך כמוך לאמת
אצלנו האמונה בידיעה והבחירה

מבואר בדברי הבני יששכר, כי שתי החוקים האלה גם חוקת פרה אדומה וגם חוקת ואהבת לרעך כמוך באו כדי שנאמין אמונת אומן, שגם אם אין בשכל אנושי להבין שתי הפכיים יחד, עם כל זה חיבים אנחנו להאמין בזה שהדבר קיים בעליונים, רק אין לבני אדם השכל להבין זאת וה' העלים ממנו הדבר הזה לטובתינו,

יש לומר דלפיכך ניתנו פרה אדומה ואהבת לרעך
בלשון ארמי

יש לומר, בדרך הבני יששכר כי חוקות אלו נתנו כדי שהשכל האנושי שנתון תחת הבחירה אינו מסוגל להבין שני ההפכיים של הידיעה והבחירה משא"כ מלאכי עליון שאינם נתונים תחת הבחירה והתנגדות לנתינת התורה לבני אנוש, **לפיכך שתי החוקים האלו**, של פרה אדומה ואהבת לרעך נאמרים בלשון ארמי שמלאכי השרת אינם מבינים, כדאיתא (שבת י"ב ע"ב וסוטה לג ע"ב) כמבואר להלן,

איתא במדרש במדבר רבה (פרשת חקת יט, ב) **ויקחו אליך פרה אדומה, כתיב** (ישעיהו מ"ב) אלה הדברים עשיתים ולא עזבתים אעשה אין כתיב כאן אלא עשיתים שכבר עשיתי לרבי עקיבא וחביריו דברים שלא נגלו למשה נגלו לר"ע וחביריו (איוב כח) **וכל יקר ראתה עינו זה רבי עקיבא וחביריו**,

בפירוש מהרז"ו כתב, **וכל יקר ראתה עינו** כמה שכתוב (סנהדרין דף ל"ח) **ולי מה יקרו רעידך אל על רבי עקיבא** וכן כאן מתיבת יקר,

אלקים יקר מאד ואין לדמות לו כלל, ועיין
בחידושינו בברכות דף ס"א, ע"כ בעיון יעקב,

עיון יעקב (ברכות ס"א) ואפשר עוד לומר כדי
לתקן מה שדרש, את ה' אלהיך לרבות ת"ח
שגג בזה שדימה הת"ח לאחדותו לכך נענש
במקום השכינה כמ"ש בחידושינו בסנהדרין
דף ל"ח ע"ש, ע"כ,

טז, ביאור אומרם ז"ל ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל

כתיב (בראשית מ"ט י'), "לא יסור שבט מיהודה
ומחוקק מבין רגליו עד כי יבא שילה ולו יקהת
עמים",

איתא בגמרא (סנהדרין ה' ע"א) לא יסור שבט
מיהודה אלו ראשי גליות שבבל, שרודין את
ישראל בשבט, ומחוקק מבין רגליו, אלו בני
בניו של הלל שמלמדין תורה ברבים, ע"כ,

יש להבין, כיצד מחוקק מבין רגליו מלמד על
בני בניו של הלל,

ביאור הענין ע"ד מעשה שהיה בהלל

איתא בגמרא (שבת דף ל"א ע"א) שוב מעשה
בנכרי אחד, שבא לפני שמאי, אמר לו גיירני על
מנת שתלמדני כל התורה כולה **כשאני עומד
על רגל אחת**, דחפו באמת הבנין שבידו, בא
לפני הלל, גייריה, אמר לו דעלך סני לחברך לא
תעביד, זו היא כל התורה כולה, ע"כ,

לפי"ז אפשר לפרש כך, דמשמעות המילה
רגליו הם **שתי רגליים**, ומבין רגליו,
משמעותו, **אחת מרגליו**, וזהו על רגל אחת,
ולכן, הלל שהיה מסכים ללמדו **על רגל אחת**,
כלומר על אחת מבין רגליו, היו בני בניו
מלמדים תורה לרבים, וזהו ומחוקק מבין
רגליו, אלו בני בניו של הלל שמלמדין תורה
לרבים, ובכך מבואר כיצד למידיים על בני בניו
של הלל, מהפסוק ומחוקק מבין רגליו, שהוא
על רגל אחת.

יז, יכול ת"ח להיות נוקם ונוטר בתנאי שיהיה כנחש

כתיב, (ויקרא י"ט י"ח) "לא תקום ולא תטור את
בני עמך, ואהבת לרעך כמוך"

פירש רש"י דעלך סני לחברך לא תעביד ריעך
וריע אביך אל תעזוב (משלי כז) - זה הקדוש
ברוך הוא, אל תעבור על דבריו שהרי עליך
שנאו שיעבור חבירך על דברך, עכ"ל,

ויש להבין למה אמר לו בלשון ארמי ולא
בלשון הקודש כמ"ש בתורה **ואהבת לרעך
כמוד**,

ולפי דברינו יש לבאר, מכיוון והחוק של
ואהבת לרעך כמוך, השכל האנושי אינו מבין
איך לאהוב אדם רשע, אך לדברי הרב נאמרה
חוקה זו כדי שנאמין בהפכיים, לפיכך נאמר
בלשון ארמי שאין המלאכים מבינים משום
שאינן להם שייכות לזה.

טו, ביאור העיון יעקב כי לכך נענש ר"ע שגג בזה שדימה הת"ח לאחדותו

כיון שהגיע לדורו של רבי עקיבא שמח בתורתו ונתעצב במיתתו

איתא בגמרא (פסחים כ"ב ע"ב, קידושין דף נו עמוד
א) שמעון העמסוני, ואמרי לה נחמיה העמסוני,
היה דורש כל אתין שבתורה, כיון שהגיע לאת
ה' אלהיך תירא פירש; אמרו לו תלמידיו: רבי,
כל אתין שדרשת מה תהא עליהם? אמר להם:
כשם שקבלתי שכר על הדרישה, כך קבלתי על
הפרישה; **עד שבא רבי עקיבא ולימד: את ה'
אלהיך תירא - לרבות תלמידי חכמים**. ע"כ,

איתא בגמרא (סנהדרין דף לח עמוד ב, ע"ז ה ע"א)
מאי דכתיב זה ספר תולדת אדם - מלמד
שהראהו הקדוש ברוך הוא דור דור ודורשיו,
דור דור וחכמיו. **כיון שהגיע לדורו של רבי
עקיבא שמח בתורתו ונתעצב במיתתו**, אמר
"ולי מה יקרו רעך אל",

כתב העיון יעקב (סנהדרין ל"ח) כיון שהגיע
לדורו של ר' עקיבא, ר"ל לפי שרצה אדם
לדמות לעליון, שנאמר (בראשית ג) והייתם
כאלקים, לפיכך שמח בתורתו של ר' עקיבא
שדרש את ה' לרבות תלמידי חכמים שמע
מיניה שיש לדמות דמיון לעליון אבל נעצב
במיתתו, שמת במקום השכינה באחד כדאיתא
בילקוט ראובני פרשת וישב, אפשר שנענש כן
בשביל חטא זה שאין לדמות לשכינה כלל,
לכך נענש, ועיין בחידושינו בפסחים דף כ"ב,
ולזה אמר "מה יקרו רעך אל" כלומר שכבוד

איתא בגמרא (יומא כ"ג ע"א) ת"ח צריך להיות נוקם ונוטר **כנחש**, ע"כ,

איתא בגמרא (ערכין ט"ו ע"ב), מאי דכתיב (קהלת י" י"א) "אם ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון", לעתיד לבא מתקבצות כל החיות ובאות אצל נחש ואומרות ארי דורס ואוכל זאב טורף ואוכל אתה **מה הנאה יש לך**, ע"כ,

נקימה ונטירה יכולה להיות רק ללא הנאה כמו הנחש מהר"ר יהונתן

כתב בספר **תפארת יהונתן**, (מהרבי ר' יהונתן אייבשיץ), אמרו חז"ל (יומא כ"ג ע"א) ת"ח צריך להיות נוקם ונוטר כנחש, והיינו, **בשביל חבירו**, שאין לו הנאה מהנקמה, אז מותר לו לנקום ולנטור, **ולא בשביל עצמו**, וזהו **כנחש**,

וכך צריך להיות דבר הנקמה, **שהנקימה** יהיה **כנחש**, **ולא להנאתו** אלא בשביל אחרים, וזה שהסמך הכתוב, **לא תיקום ואהבת לרעך**, דהיינו בשביל רעך מותר אתה לתבוע עלבוננו **ולנקום ולנטור** בשבילו, אבל לא בשביל עצמו, וזה **כנחש**, עכ"ד,

שאלה בפירושו של הר"ר יהונתן

יש לשאול, דלפירושו, היה צ"ל, **לא תקום ולא תטור, ואהבת לרעך**, מאי **כמוך**, דלפירושו, רק בשביל רעך מותר לך לנקום, אבל בשביל עצמך לא, א"כ מאי **כמוך**, (ומבאר הר"א מ.ל.), שאם אוהב את עצמו יותר משאת חבירו, יש לחשוש שנהנה מהנקמה כלעצמו,

יח, לא תעמד על דם רעך ביאור בדרך צחות ע"ד המהר"ל והמהרש"א

כתיב (ויקרא י"ט ט"ז), "**לא תעמד על דם רעך**", כתב רש"י. **לא תעמוד על דם רעך** - לראות במיתתו, **ואתה יכול להצילו** כגון טובע בנהר וחיה או לסטים באים עליו, ע"כ,

ביאור המהר"ל בפסוק ידינו לא שפכו את הדם הזה

איתא בגמרא (סוטה מ"ה ע"ב), **כתיב** (דברים כ"א ז'), ידינו לא שפכה את הדם הזה ועינינו לא ראו, וכי על דעתנו עלתה שזקני ב"ד שופכי דמים הן אלא שלא בא על ידינו ופטרנוהו בלא מזון, **ולא ראינוהו והנחנוהו בלא לוייה**,

כתב המהר"ל (חדושי אגדות ח"ב עמוד פ"ב), **ענין הלוויה שבפרשת עגלה ערופה**, עפ"י הכתוב, (בראשית ט"ו ו') **שפך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלקים עשה את האדם**, וז"ל,

ויש לך לפרש גם כן ענין הלוויה הזאת, הוא **הכבוד שעושים לו** שאין דוחים אותו רק מלויין אותו, וכאשר עושין לו כבוד זה לאדם שנברא **בצלם אלקים יש לו שמירה בדרך** שאין פגעים שולטין בו, **וכאשר אין מלויין כאילו הם שופכים דמו**, אשר **בצלם אלקים** ברא את האדם, והם מבזים את צלמו, כי כאשר מכבדין את האדם כבוד זה אל **צלם אלקים**, וכאשר **הצלם האלקי נחשב**, דבר זה עצמו שמירתו, **כי מלאכים מלויים את צלם האלקי הזה**, וכאשר אין מלויים אותו הרי כאילו מבזים את צלם האלקים בזה שופכין דמו, כי אצל שפיכת דם כתיב, **כי בצלם אלקים עשה את האדם**, שמזה תראה כי **שפיכת דם הוא אל צלם האלקים**, ע"כ.

איתא בגמרא (שבת קנ"א ע"ב), אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה, ע"כ,

כתב המהרש"א (שבת קנ"א ע"ב), ובענין דאימת האדם על החיות משום הנשמה שבו שהיא **צלם אלקים** וכיון שנדמה כבהמה וצלם אלקים אזל לו ממנו והרי הוא כשאר בהמה שהחיה שולטת בה,

מבואר בדברי המהר"ל והמהרש"א כי שפיכת דם האדם ע"י ליסטים או חיה רעה בדרך הוא משום שאין לו את צלם אלוקים, ונדמה כבהמה, **ומבואר עוד** כי צלם אלוקים בא אל האדם ע"י שמכבדין אותו ומלווין אותו, ולפיכך צריך ללוותו,

בכך יש לבאר בצחות הכתוב, **לא תעמוד**, פירוש אל תישאר לעמוד בשעה שחברך יוצא את העיר אלא לך ללוותו, וע"י כך תצילו, וכיוון רש"י, **לא תעמוד**, כי העמידה היא על **דם רעך** לראות במיתתו, **ואתה יכול להצילו** ע"י שתלווהו, ואין חיה או לסטים באים עליו,

יט, במה זכה חזקיהו המלך שדורו היה ראש וראשון לכל הדורות בלימוד התורה

כתיב (ויקרא כ"ג ג') "ואני אתן את פני באיש ההוא והכרתני אתו מקרב עמו כי מזרעו נתן למלך", ובשתי המקומות פירש רש"י (מתורת

כהנים) פונה אני מכל עסקי ועוסק באיש
ההוא,

כא, הצד השווה בין פיגול ונותר לעבודה זרה

כתיב, (ויקרא י"ט ד'), "אל תפנו אל האלילים
ואלהי מסכה לא תעשו לכם אני ידוד
אלוקיכם, ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר
עד יום השלישי באש ישרף, ואם האכל יאכל
ביום השלישי פגול הוא לא ירצה",

כתב רש"י (ויקרא י"ט ה') לא נאמרה פרשה זו
אלא ללמד שלא תהא זביחתן אלא על מנת
להאכל בתוך הזמן וכו', עוד כתב רש"י (ויקרא
י"ט ז') יצא הנשחט במחשבת חוץ למקומו,

ביאור הכלי יקר למה סמך פיגול ונותר לעבודה זרה

כתב הכלי יקר (יומא דהילולא ו' אייר), ולא
מצינו בכל התורה שהמחשבה פוסלת כמו
המעשה, כי אם בע"ז ובקרובן, שאם חישב
בשעת שחיטה לאוכלו חוץ לזמנו או חוץ
למקומו פגול הוא לא ירצה,

ע"כ סמך מצוות אל תפנו אל האלילים
המדברת בפנייה שבלב, אל מצות וכי תזבחו
זבח שלמים לה' לרצונכם תזבחוהו. כי בכל
התורה דברים שבלב אינן דברים חוץ מב' אלו,
עכ"ד הכלי יקר,

כב, ביאור סמיכות פיגול ונותר לע"ז ע"ד עולם שנה נפש

נראה לתת טעם למה הסמיכה התורה מחשבת
ע"ז אל מחשבת פיגול, ונותר, שרק שלשה
דברים אלו, שהם ע"ז פיגול ונותר, איסורם
במחשבה, כדברי הכלי יקר,

איתא בספר יצירה בג' דרכים ברא הקב"ה את
העולם, בעולם, שנה, נפש, עולם הוא מקום,
שנה הוא זמן, נפש הוא האדם,

רבינו סעדיה גאון, בפירושו לספר יצירה,
(פרק ד'), כתב, החצה אלקים את ג' העדים
ההמה, והעיד כי הוא אלקים חיים ואין זולתו,

עולם בפני עצמו,

שנה בפני עצמה,

נפש בפני עצמה,

כתיב (ויקרא י"ז י') "ואיש איש מבית ישראל
ומן הגר הגר בתוכם אשר יאכל כל דם ונתתי
פני בנפש האכלת את הדם",

איתא בגמרא (סנהדרין ס"ג ע"ב) אף חזקיה מלך
יהודה ביקש אביו לעשות לו כן אלא שסכתו
אמו סלמנדרא, ע"כ

וברש"י לעשות לו כן לשורפו באש כמו
הספרים, אלא שסכתו אמו סלמנדרא,
וברש"י סלמנדרא, הסך מדמה אין האור שולט
בו,

אפשר לתת טעם, במה זכה חזקיהו שדורו
היה ראש לכל הדורות בלימוד התורה שכל
עסקיהם היה בתורה,

כדאיתא בגמרא (סנהדרין צ"ד ע"ב), עיי"ש,
ובמהרש"א באריכות על עניין גודל לימוד
התורה שהיה בימי חזקיהו,

וכך אפשר לומר, דלא מצינו בכל איסורים
שבתורה, שנאמר ונתתי פני, ואתן את פני, רק
במעביר בנו למולך, ובאיסור דם, ומשום שזכה
חזקיהו להנצל מהמולך ע"י דם, ורק בשתי
איסורים אלו אמר הקב"ה פונה אני מכל
עסקי, לכן אמר חזקיהו, אף אני אעשה כן,
ופונה אני מכל עסקי, לעסוק רק בדברי
הקב"ה, ועשה, שיעשו כולם כן, כאמז"ל
(סנהדרין צ"ד ע"ב), שנעץ חרב וכו' וזה הטעם
שזכה כי בימיו יפנו כולם מכל עסקיהם
לעסוק בתורה, ועיין עוד בעניין אחז וחזקיהו
בסנהדרין ק"ד ע"א.

כ, טעם לסמיכות ואהבת לרעך כמוך, אל לא תקם ולא תטר

כתיב, (ויקרא י"ט י"ח), "לא תקם ולא תטר את
בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ידוד",

אפשר לומר, כי לכך הסמיכה תורה את הציווי
ואהבת לרעך כמוך, אל לא תקם ולא תטר,
משום שאדם המיטיב עם חבירו, ואין לו סיבה
לשנאותו, לא היתה תורה צריכה לומר, ואהבת
לרעך, אך כאשר יש לאדם סיבה של נקימה
ונטירה, אז אמרה תורה, אעפ"כ, ואהבת לרעך
כמוך,

דמתחלה דומה לשער, דמיון החוט של בוכיא (קורי עכביש), היינו לרשעים, שאינן רואין מה יהיה בסוף,

ולבסוף דומה להר, דמיון לעבות העגלה, היינו לצדיקים, שרואין מה יהיה בסופן, ומרחיקין מתחלת העבירה, עכ"ד המהרש"א,

איתא בגמרא (שבת דף קה עמוד ב) כך אומנתו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך. עד שאומר לו עבוד עבודה זרה, ע"כ,

איתא בגמרא (עבודה זרה דף מה עמוד א) כל מקום שאתה מוצא הר גבוה וגבעה נשאה ועץ רענן, דע שיש שם עבודת זרה.

מבואר, מכל הני חמשה מאמרי חז"ל, כי דרכו של יצר הרע לתעתע באדם בחוט השערה ועוד חוט השערה, עד שנעשה כהר, כאומרז"ל עשה כך ועשה כך עד וכו' עבודה זרה,

ועבודה זרה הוא ההר גבוה שנעשה מהשערה ועוד שערה ועוד שערה, והר גבוה הוא עבודה זרה כאומרז"ל כל מקום שאתה מוצא הר גבוה וגבעה נשאה ועץ רענן, דע שיש שם עבודה זרה.

והלכות שבת הם הם הררים התלויים בשערה, לפיכך השומר הלכות שבת שהם הררים התלויים בשערה, מוחלים לן על עצוון עבודה זרה שנעשה ממה שאמר לו יצר הרע עשה כך

ועשה כך עד וכו', שהוא חוט השערה ועוד חוט השערה עד שאומר לו עבוד עבודה זרה. וזהו כל המשמר "שבת" "כהלכתו", אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש - מוחלין לו

כד, ואהבת לרעך כמוך והוי דן את כל האדם לכף זכות

איתא במשנה (אבות פרק א) יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי קבלו מהם יהושע בן פרחיה אומר עשה לך רב וקנה לך חבר **והוי דן את כל האדם לכף זכות**,

יש לפרש, שכאשר בא אדם לדון את חבירו, אין לו לקחת עובדה אחת ומכך לדונו, אלא יש לקחת בחשבון את כל פעולותיו של האדם, ובוודאי אז ימצא בו דברי זכות,

ושלשתן מעידין כי הוא אחד ואין לו שני ואין עוד מלבדו ברוך הוא וברוך שמו יתברך, ע"כ,

לפי זה יש לבאר, שאיסור המחשבה צריך להיות גם כן נכלל מעולם, שנה, נפש,

וג' דברים אלו ע"ז, פיגול, נותר,

מכוונים כנגד עולם, שנה, נפש,

פיגול, שהוא חוץ למקומו, הוא בגדר עולם,

נותר, שהוא חוץ לזמנו, הוא בגדר שנה,

ועבודה זרה, שהוא איסור על האדם, הוא בגדר נפש,

ולכן הושוו והוסמכו פיגול ונותר, לע"ז.

כג, ביאור, למה משמר שבת, וכהלכתו, מוחלין לו על עבודה זרה

איתא בגמרא (שבת קיח ב), כל המשמר "שבת" "כהלכתו", אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו, ע"כ,

יש להבין, למה אמרו חז"ל כי שמירת שבת כהלכתו מביא מחילה אפילו על עבודה זרה,

איתא בגמרא (חגיגה דף י עמוד א), **הלכות שבת** - הרי הם כהררים התלויין בשערה, ע"כ,

איתא בגמרא, (סוכה נ"ב ע"א), לעתיד לבא, מביאו הקדוש ברוך הוא ליצר הרע ושוחטו, בפני הצדיקים ובפני הרשעים, צדיקים נדמה להם כהר גבוה, ורשעים נדמה להם כחוט השערה,

הללו בוכין והללו בוכין, צדיקים בוכין ואומרים היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה, ורשעים בוכין ואומרים היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה, יצר הרע, בתחילה דומה לחוט של בוכיא (קורי עכביש), ולבסוף דומה כעבותות העגלה, שנאמר (ישעיהו ה' י"ח) "הוי מושכי העוון בחבלי השוא, וכעבות העגלה חטאה", ע"כ,

כתב המהרש"א, (ד"ה דומה לחוט). נראה לפרש, משום דאמרו, דלצדיקים נדמה להר, ולרשעים לשער, לומר, דלא הו' ב' הפכים בנושא א', אלא,

ובכך, מובנים דברי התנא שאומר והוי דן את **כל האדם**, שהיל"ל והוי דן כל אדם, ולמה אמר "את כל האדם" אלא לומר לך כי כאשר תדון את **מכלול האדם** תמצא בו כף זכות,

ובכך יש לפרש, ואהבת לרעך כמוך, וכבר דנו בו כל שלטי הגבורים, לדעת מה זה "כמוך", ולפי דברנו **יש לפרש**, כמו שהאדם יודע על עצמו שאינו מושלם, אך כל אדם יאמר, שבמכלול הדברים יש בו דברים חיוביים, ובכך רוצה שידונו אותו, וזהו **ואהבת לרעך, כמו שאתה רוצה שידונו אותך**.

כה, עניין סמיכות ואהבת לרעך אל לא תקום ולא תטור

כתיב (ויקרא פרק יט פסוק יח) "לא תקום ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ה'",

פרש"י ואהבת לרעך כמוך - אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה,

איתא בגמרא (יומא דף כג עמוד א) כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש - אינו תלמיד חכם.

כתב הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פרק ז) אף על פי שיש רשות לחכם לנדות לכבודו אינו שבח לתלמיד חכם להנהיג עצמו בדבר זה, אלא מעלים אזניו מדברי עם הארץ, ולא ישית לבו להן, כענין שאמר שלמה בחכמתו גם לכל הדברים אשר ידברו אל תתן לבך,

וכן היה דרך חסידים הראשונים שומעים חרפתם ואינן משיבין ולא עוד אלא שמוחלים למחרף וסולחים לו, וחכמים גדולים היו משתבחים במעשיהם הנאים ואומרים שמעולם לא נידו אדם ולא החרימוהו לכבודן, וזו היא דרכם של תלמידי חכמים שראוי לילך בה, עיי"ש ובשפ"א יומא כג, ובמפרשי הרמב"ם,

יש לומר שרש"י הוסיף זה כלל שצריך גדול בתורה לנהוג, שגם אם פגעו בו לא יקום ולא יטור, אלא יוותר וימחול, וזהו לא תקום ולא תטור גם אם פגעו בך ומותר לך לנקום, תנהג בואהבת לרעך ואהבת לרעך כמוך אני ה',

כו ביאור ע"ד העקידה

איתא בילקוט שמעוני (פרשת קדושים רמז תריג) **ואהבת לרעך כמוך**, רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה,

והקשו בה, איך ניתן ציווי לאהוב,

יש לעיין למה הוסיף רש"י זה כלל גדול בתורה,

יש לומר, ע"ד מה שפירש בעל העקידה הפסוק (שיר השירים פרק ה ב) אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחותי, רעיתי, יונתי, תמתי, ופירוש בעקידה על שיר השירים, אחותי רעיתי יונתי תמתי פייס אותה ודבר על לבה בד' מיני אהבה.

אחותי, היא האחות שהיא אהבה טבעית.

רעיתי, היא הריעות שהיא אהבת המועיל. רעהו העדולמי (בראשית ל"ח) דמיתוך רעיתי כמו שיבא בנמשל.

יונתי, היא אהבה זווגיית כמה שאמר (כתובות ס"ג.) יונתך הזכרת. וי"א זוגתך הזכרת.

תמתי, אהבת טוב ושלמות. תמים תהיה (דברים י"ח) והיה תמים (בראשית י"ז)

לפי"ז יש לפרש ואהבת זה כלל, אל גדול בתורה, כמו שאתה אוהב גדול בתורה בגלל תמותו ושלמותו, ככה תאהב את חברך,

כז, מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון ביאור בטעם איסור ערלה

כתיב (ויקרא פרק יט פסוק כג) "וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל"

איתא במדרש (רבה במדבר פרשה כה סימן ב) דרש רבי יהודה בן פזי **מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון** שלא יכולת לעמוד על צוויך שעה אחת, והרי בניך ממתניין לערלה ג' שנים,

א"ר הונא כד שמע בר קפרא כך אמר, **יפה דרש ר' יהודה בן אחותי** הה"ד (ויקרא יט) "וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל"

איתא במשנה (אבות פרק ב) והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות,

איתא במדרש (רבה קהלת פרשה ז פסקה טז) כל הענין של אלישע בן אבויה, ובסוף דבריו, מהיכן היה לו, ראה אדם אחד עלה לראש הדקל בשבת ונטל האם על הבנים וירד בשלום, **ובמוצאי שבת**, ראה אדם אחד עלה לראש הדקל ונטל הבנים ושלח את האם וירד והכישו נחש ומת, **אמר**, כתיב (דברים כ"ב) שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים, היכן טובו של זה והיכן אריכת ימיו של זה, **ולא ידע שדרשה ר' עקיבא**, למען ייטב לך בעולם שכלו טוב והארכת ימים לעולם שכלו ארוך,

איתא בגמרא (ירושלמי קידושין כב', ירושלמי פאה ג' ע"ב), **מצוה קלה שלוח הקן, מצוה חמורה כבוד אב ואם**. (וכן בפסיקתא רבתי פרשה כג' פיסקא ד', ילקוט שמעוני שמות רמז רח"צ)

לפי"ז אפשר לפרש המאמר, "והוי זהיר במצוה קלה, שהוא שלוח הקן, כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות", אם זה בעולם הזה, או בעולם שכולו טוב, כפי שדרשה רבי עקיבא.

לא, ניתן לשנות את הטבע

איתא (אבות פרק ב י) הם אמרו שלשה דברים. רבי אליעזר אומר, "ואל תהי נוח לכעוס"

איתא (אבות דרבי נתן, פרק ט"ו, משנה ב') ואל תהי נוח לכעוס כיצד, מלמד שיהא עניו כהלל הזקן,

בפירוש **כסא רחמים מהחיד"א**, (על אבות דר"נ) כתב, הגם שהילל היה **בטבעו** רך וטוב,

הקב"ה נתן כח באדם, דהגם שטבעו קשה, יש כח בידו להפוך הטבע, ולהיות רך ונוח, והבא ליטהר מסייען אותו

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל
 "מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק
 פקס 03-6161555 נייד 0527-616166
 מייל y0527616166@gmail.com

כת, טעם לאיסור ערלה בדרך הרמב"ם והרמב"ן

כתב הרמב"ם (במורה הנבוכים ג לז) הטעם באיסור ערלה, כי היו לחרטומים ולמכשפים בזמן ההוא מיני כשוף יעשו אותם בעת נטיעת האילנות ויחשבו כי בהם ימהר האילן להוציא פרו קודם זמנו הידוע במנהגו של עולם, ובבואו יקריבו את הפרי לפני העבודה זרה שעשו בשמה הכשוף ההוא, ולכך צותה התורה באסור הפרי הבא קודם שלש שנים שלא יבאו לעשות המעשים הרעים ההם, כי רובי האילנות יביאו פירות בשנה הרביעית. ושנאכלהו לפני השם, היפך אכלם אותו לפני עבודה זרה,

כתב הרמב"ן והאבן עזרא (ויקרא פרק יט פסוק כג) והמצוה הזאת דומה למצות הבכורים, ואמת הדבר עוד, כי הפרי בתחילת נטיעת האילנות רב הלחות דבק מאד **מזיק לגוף ואיננו טוב לאכלה**, כדג שאין לו קשקשת (לעיל יא ט), והמאכלים הנאסרים בתורה הם רעים גם לגוף,

כת, בבנין אריאל מוכיח מהמדרש שאינ זה הטעם

כתב **בבנין אריאל** ממוהר"ר שאול מאמסטרדם, וצריך ביאור מה נדרש יפה בזה דכתיב וכי תבואו וגו',

ונראה לפי מ"ש הראב"ע טעם לאיסור ערלה ג' שנים, דמתחלת הנטיעה עד ג' שנים יש ארס בפירות המזיק עיי"ש,

ולפי טעמו אין לתמוה על אדם הראשון, כי אותו העץ לא היה בו ארס המזיק, כי תאווה הוא לעינים וטוב למאכל ונחמד להשכיל ככתוב בתורה, אבל מוכח דליתא להך טעמא, דא"כ אף בעת שבאו לארץ ומצאו נטוע נמי הי"ל לאסור, והאמת אינו כן כמבואר בערלה בפרק קמא מתני ב', עת שבאו אבותינו **מצאו נטוע** פטור, דכתיב **זנטעתם**, אלא ע"כ גזירת הכתוב הוא, וא"כ שפיר קמתמה על אדם הראשון, ועפ"ז מבואר המדרש, וק"ל.

ל, הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה